

A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége és a Vidékfejlesztési Minisztérium közötti stratégiai partnerség eddigi eredményei

Dr. Solti Gábor (a KÖSZ elnöke), 2013. június

A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége (KÖSZ)

A hazai biokultúra mozgalom idén 30 éves. A hatására az 1980-as évek végén elindult bio/öko gazdálkodás mára már eléri a 136 ezer hektárt. A világon az ellenőrzött ökotérsület már meghaladja a 40 millió hektárt, az Európai Unióban pedig a 10 millió hektárt – ez az unió mezőgazdaságilag művelt területének több, mint 5 %-a –, és ez az adat továbbra is igen dinamikus fejlődést mutat.

Magyarországon jelenleg három olyan civil szakmai ökogazdálkodási, illetve biokultúra szövetség van, mely ellátja a szakterületen tevékenykedők érdekképviselését és összefogja a kb. 30-40 egyesületet, alapítványt. Ezen szövetségek egyike a Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége (KÖSZ).

A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetségét a Sárközy Péter Alapítvány elnökének kezdeményezésére 2011. szeptember 3-án a Kárpát-medence öt országából tizenegy ökoszervezet alapította meg a IX. Sárközy Péter Tudományos Emlékülés keretében. Az Emlékülést fővédnökként dr. Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter úr tisztelte meg jelenlétével; a Szövetség megalapításának védnökségét Kövér László az Országgyűlés elnöke vállalta magára.

A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetségének megalakítását megelőzte a IX. Sárközy Péter Tudományos Emlékülésen elfogadott „Bio Charta”, melynek első aláírója dr. Fazekas Sándor volt.

A Szövetség megalakulásával a legnagyobb ilyen típusú ernyőszerkezetté vált a Kárpát-medencében. Jelenleg – 2013 júniusában – a Szövetségnek 16 tagja van.

A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége elfogadta fő stratégiai céljait és feladatait, és megkezdte a térség ökogazdálkodási stratégiájának kidolgozását.

A KÖSZ egyik legfőbb feladatának tekinti, hogy érdemben segítse és közreműködjön a Kormány 2012-2020 közötti Nemzeti Vidékstratégiájának, s ezen belül is leginkább a kárpát-medencei vidékfejlesztési együttműködési, valamint ökológiai gazdálkodási programjának a megvalósításában.

A Szövetség alapító okiratában megfogalmazott további kiemelt célok szorosan illeszkednek a Kormány Kárpát-medencére vonatkozó mezőgazdasági, társadalmi és gazdasági stratégiájába, így:

- a) A Kárpát-medence, mint földrajzi, földtani, vízrajzi, ökológiai és kulturális régióban élő emberek és természeti környezete harmonikus kapcsolatának minden területen történő fejlesztése,
- b) a Kárpát-medence országaiban tevékenykedő ökogazdálkodási, biokulturális szervezeteinek megjelenítése, képvisellete, védelme az egyes országok és az Európai Unió előtt,
- c) a Kárpát-medence GMO mentességének biztosítása.

A Szövetség feladatai:

- a) a kárpát-medencei ökogazdálkodók közötti együttműködés kialakítása, egységes fellépésük szervezése és összefogás megteremtése;
- b) az ökogazdálkodási szemlélet népszerűsítése, képvisellete a fogyasztók, termelők és a hatóságok előtt;
- c) a térségi ökológiai szemléletű programok támogatása;
- d) a természet- és környezetvédelem támogatása, közös fellépések szervezése;
- e) szakmai és egyéb rendezvények, programok szervezése;
- f) a Kárpát-medence országainak öko- és környezetvédelmi témájú jogszabályai által teremtett feltételrendszer véleményezése, fejlesztése;
- g) az Európai Unió vonatkozó jogi aktusainak befolyásolása a kárpát-medencei sajátosságok figyelembe vételének elérése érdekében;
- h) az Európai Unió keleti partnerei öko- és környezetvédelmi programjainak fejlesztése, az európai uniós harmonizáció elősegítése, ismeretek és tapasztalatok átadása;
- i) a kárpát-medencei ökogazdálkodás (természeti, társadalmi, kulturális, gazdasági, szakmai) sajátosságainak összefoglalása; közös ökogazdálkodási, agrár-vidékfejlesztési stratégia kidolgozása és képvisellete;
- j) a Szövetség tagszervezetei és társult tagjai együttműködésének koordinálása; kapcsolattartás és együttműködés kárpát-medencei, európai uniós, illetve nemzetközi öko- és környezetvédelmi szervezetekkel.

Stratégiai partnerségi megállapodás

A Vidékfejlesztési Minisztérium 2012. október 9-én kötött stratégiai partnerségi megállapodást 18 társadalmi szervezettel, köztük a Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetségével.

A stratégiai partnerség célja a minisztérium és a Szövetség közötti szorosabb együttműködés a jogszabályok és a jogszabályokat megalapozó koncepciók előkészítési munkájában, valamint az elfogadott jogszabályok hatásainak értékelésében, a jogszabályok utólagos véleményezésében, annak érdekében, hogy javuljon az ökológiai gazdálkodást érintő jogszabálykövetésnek a minősége.

A megfogalmazott cél megvalósítása érdekében a stratégiai partnerek az alábbi területeken kívánnak együttműködni a jogszabályok, jogszabályokat megalapozó koncepciók előkészítésében és utólagos értékelésében:

- A Kárpát-medencét érintő miniszteri rendeletek, különösen az agrár-környezetgazdálkodás, ökogazdálkodás körében;
- A Kárpát-medencét érintő stratégiák, programok, intézkedési tervek kapcsán;
- A Kárpát-medencét érintő Európai Unió jogi aktusokkal kapcsolatos tagállami álláspontok.

A stratégiai partnerség a gyakorlatban – 2013 júniusáig

A stratégiai partnerségi együttműködés keretében történt programok

1. A Vidékfejlesztési Minisztérium (VM) 2012 őszén szervezte meg a Kárpát-medencei (vajdasági, felvidéki, kárpátaljai, drávaszögi, muravidéki, burgenlandi) magyar gazdaszervezetekkel a kerekasztal beszélgetéseket, találkozókat.

Ezek mindegyikén részt vettünk, képviselve a magyar ökogazdálkodást, a határon túli résztvevőknek bemutattuk a KÖSZ tevékenységét.

2. A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége szorgalmazta, hogy készüljön el Magyarország Ökogazdálkodási akcióterve és stratégiája. A KÖSZ felajánlotta, hogy elkészíti, illetve ha a VM maga készíti el, akkor ehhez minden segítséget, támogatást megad, hogy elkészüljön végre az a stratégiai program, mely alapján a magyar ökogazdálkodás tartósan növekedési pályára állítható az elmúlt tíz évben történt stagnálás, illetve hanyatlás után.

A stratégiához a KÖSZ felajánlotta a hazai és határon túli tagszervezeteinek, azok szakembereinek több évtizedes tapasztalatait.

3. A stratégiai megállapodás jegyében részt vettünk az ökológiai gazdálkodást, ellenőrzést, tanúsítást szabályozó új rendelet véleményezésében, társadalmi egyeztetésében.

A több körös egyeztetésen javasoltuk, hogy kerüljön be az új rendeletbe az ökológiai gazdálkodásról szóló egységes országos stratégiai adatbázis kidolgozása. Jelenleg nincs a Kárpát-medencében, de Magyarországon sem egy olyan egységes adatbázis, mely tartalmazná a biogazdálkodókat, a megtermelt terményeket, készítményeket, feldolgozó helyeket, a gazdálkodást segítő szakmai kiadványokat, az ökológiai gazdálkodásban használható anyagokat, készítményeket, piaci lehetőségeket.

Javasoltuk egy államilag kidolgozott, elfogadott ökoszerlista elkészítését, melyet minden gazdálkodó és ellenőrző, tanúsító szervezet egységesen alkalmazna.

Fontosnak tartottuk és tartjuk most is, hogy kerüljön be az ökorendeletbe az összeférhetlenség szabályozása. Konkrétan:

A tanúsító szervezet, annak tulajdonosa, vezető tisztségviselője, alkalmazottja, továbbá azok Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója nem lehet tulajdonosa, vezető tisztségviselője, alkalmazottja vagy megbízottja ökológiai mezőgazdasági termelést, feldolgozást, forgalomba hozatalt végző társaságnak vagy szervezetnek, kivéve, ha ezen szervezet vagy társaság a tevékenységét egy másik tanúsító szervezet ellenőrzése mellett folytatja.

A tanúsító szervezet, annak tulajdonosa, vezető tisztségviselője, alkalmazottja, továbbá azok Polgári Törvénykönyv szerinti közeli hozzátartozója nem vállalhat tisztségviselői, felügyeleti, döntéshozatali feladatot ökológiai mezőgazdasági és érdekképviselői szervezetekben.

A tanúsító szervezetek Magyarországon tevékenységüket üzleti-vállalkozási tevékenységként végzik. Egyes esetekben az ország és a vállalkozás érdekei eltérhetnek egymástól. Mint az ökológiai ágazatban szerepet vállaló érdekképviselő, alapvető fontosságúnak tartjuk az ágazat további fejlődése szempontjából az állami-civil-üzleti szféra elhatárolásával az összeférhetlenségi szabályok adekvát rögzítését.

Sajnos ez a javaslat, mely különben az élet minden területén alapvető etikai elvnek kell, hogy legyen, nem került be a rendeletbe.

A stratégiai partnerség keretében javasolt további programok

4. A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége javasolta a hazai ökogazdálkodás állami ellenőrzésének, szabályozásának felülvizsgálatát, átszervezését, szigorítását.

Ehhez feldolgoztuk a Vidékfejlesztési Minisztérium Szervezeti és Működési Szabályzatában az ökogazdálkodásra vonatkozó előírásokat, utasításokat. Világossá vált, hogy a magyar Vidékfejlesztési minisztériumban jelenleg nincs olyan szervezeti egység, illetve kijelölt személy, amely az ökoágazat fölött egységes ellenőrzést és felügyeletet gyakorolna, és amely az alapját képezhetné egy olyan nemzeti és régiós ökológiai gazdálkodási program megvalósításának, amely a magyar mezőgazdaság húzóágazataként hozzájárulhatna a sokszínű és életképes agrártermelés megvalósulásához. Mindezek alapján a Szövetség javaslatot tett egy olyan minisztériumi szervezeti egység létrehozására, amely a hazai és helyi sajátosságokra támaszkodva elősegítené a sokszínű és életképes gazdálkodás, kiemelten az ökológiai gazdálkodás térnyerését, javítva Magyarországon és a térség piaci pozícióit az öko-agrártermelés terén.

A KÖSZ a VM kérésére összegyűjtötte és feldolgozta a Kárpát-medencei országok közül Ausztria, Szlovákia, Románia, Szerbia, illetve távolabb Csehország, Lengyelország, Németország, Svájc gyakorlatát. Ezekből nyilvánvalóvá vált, hogy azokban az országokban, ahol a minisztériumon belül van felelős ökoigazgatási egység, ott az ökológiai gazdálkodás fejlődési üteme messze meghaladja a Magyarországit. Ez alapján javasoltunk egy olyan minisztériumi szervezeti egység létrehozását, mely a hazai és nemzetközi tapasztalatokra támaszkodna, a hazai sajátosságok figyelembe vételével egy hatékony ellenőrzést és irányítást biztosítana.

5. A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége véleményezte Magyarország ökogazdálkodásának szerepét a nürnbergi öko-világkiállításon, a BioFachon, és javaslatot tett a 2014. évi részvételre, amikor is Magyarország töltheti be az Év Ország szerepét.
6. A KÖSZ alapvető fontosságúnak tartja egy olyan ökológiai gazdálkodással foglalkozó oktatási-képzési-kutatási rendszer és központ létrehozását, amely folyamatos jelleggel – a gyakorlati tapasztalatok megosztásán, szaktanácsadáson, képzések szervezésén, valamint az előírások interpretációján keresztül – segítséget nyújt mind a gazdák részére, mind pedig az elmélet iránt érdeklődők számára.

A Szövetség összegyűjtötte és rendszerezte az elmúlt harminc év ökogazdálkodási és biokulturális kiadványait, és javaslatot tett a szükséges (további) szakmai kiadványok megjelentetésére.

7. A stratégiai partnerség keretében a Szövetség kidolgozta a Biokert Magyarország Mozgalom alapelveit, mely szervesen kapcsolódhat az agrárkormányzat háztáji és mintamenza programhoz. Lényege, hogy a háztáji kertekben megvalósítsuk az ökológiai gazdálkodás feltételrendszere alapján a szintetikus, vegyszermentes biogazdálkodást, az egészséges helyi élelmiszer előállítását.

8. A Szövetség elkötelezett Magyarország Kormánya és a Kárpát-medencei magyarság képviselői által 2012. február 7-én aláírt „Vidékfejlesztési együttműködések a Kárpát-medencei határon túli magyarsággal” című Megállapodáshoz – amelyhez történő csatlakozási kérelmünket Fazekas Sándor vidékfejlesztési miniszter úr támogatta. A Szövetség ugyancsak támogatja a „Nemzeti Vidékstratégia 2020” kárpát-medencei stratégiává történő kiterjesztését, valamint azt, hogy a kárpát-medencei országok saját vidékfejlesztési terveik kidolgozását és megvalósítását e stratégiai tervvel összehangolják.
9. A Szövetség elkötelezett abban, hogy a Kárpát-medence biogazdaságaiban megtermelt biotermékeket piacra segítse. Ezért is vettünk részt 2012 októberében a Szigetmonostoron létesítendő nagybani ökopiac alapkövetésén többek között a miniszter úrral együtt.
10. Zöld vagyon felmérése. Az önkormányzatokat törvény kötelezi a vagyonszervek elkészítésére és évenkénti karbantartására, felújítására. A vagyonszervek tartalmazza az utak, hidak, ingatlanok, középületek, közintézmények, egészségügyi intézmények stb. értékét. Ez képezi az adott település közösségének vagyonát. A vagyonszervek ugyanakkor nem tartalmazza a település zöld vagyonát. A fákat, fasorokat, parkokat, különleges, esetleg védett növényállományát. Pedig ezek értéke esetenként megközelíti az épített létesítmények értékét. (Példaként egy száz éves, védett tölgy, platán, gesztenye stb. fa értéke 1,4-1,5 millió Ft.) A Szövetség vállalja, hogy kidolgoz egy rendszert, modellt az önkormányzatok, települések zöld vagyonának felmérésére, majd ez alapján felméri egy kiválasztott település zöld vagyonát, a zöld vagyon értékét. Ez a modell országos szinten alapja lehet annak, hogy ki lehessen dolgozni a zöld vagyon karbantartásának, fejlesztésének, fenntartásának rendszerét éves akcióprogramokra, munkafázisokra lebontva. A település zöld vagyonának felmérését ennek a modellnek a felhasználásával a kiválasztott települési önkormányzat és civil zöld, természet-, illetve környezetvédelmi szervezetek bevonásával kívánjuk megoldani; úgy, hogy a munka szakmai részét helyi szakember, erdész, kertész, biológus irányítsa. A zöld vagyon felmérését követően a modell segítségével jól láthatóvá válik, hogy mely parkok fenntartását, fasorok telepítését, kipusztult fák pótlását kell elvégezni.
11. Keleti nyitáshoz kapcsolódóan: A Szövetség a már meglévő keleti (örmény, orosz, moldáv stb.) kapcsolataival együtt kíván működni a kormány keleti nyitás politikájával.
12. A Szövetség elkészítette Magyarország ökogazdálkodása című tanulmányt, mely az elmúlt harminc év ökogazdálkodásának, biokultúra mozgalmának kiértékelése. A tanulmányt eljuttattuk a miniszter úrnak.

13. Ugyancsak a stratégiai partnerségnek tudjuk be, hogy a minisztérium támogatta a Szövetség alapító tagjának, a Sárközy Péter Alapítvány a Biokultúráért közhasznú alapítványának a Kőzetek és ásványok az ökológiai talajjavításban című kiadványának megjelentetését.

14.A Kárpát-medencei Ökogazdálkodók Szövetsége együtt kíván működni a Nemzetstratégiai Kutatóintézettel a Kárpát-medencei ökogazdálkodási stratégia kidolgozásában, a KÖSZ által megfogalmazott és elfogadott stratégiai célok alapján.

A KÖSZ stratégiai céljai:

- a) a Kárpát-medence ökogazdálkodási, biokultúra szervezeteinek (civil, gazdálkodási, kutatási, oktatási, kereskedelmi stb.) összefogása, társadalmi bázisuk erősítése;
- b) civil szervezetek, a civil biomozgalom erősítése, a szervezetek összefogása, érdekvédelmük hatékonyságának növelése;
- c) a Kárpát-medence GMO-mentességének biztosítása;
- d) a Kárpát-medence ökogazdálkodási adatbázisának létrehozása, gondozása, bővítése;
- e) parlamenti képviselők biolobby csoportjának létrehozása;
- f) a Kárpát-medence ökológiai (talaj, víz, levegő, élővilág) értékeinek megőrzése;
- g) az ökológiai gazdálkodást segítő kiadványok közös kiadása, egymás nyelvére történő lefordítása;
- h) közös pályázatok beadása;
- i) honlap elkészítése, fenntartása, bővítése;
- j) együttműködés ökogazdálkodási, kutatási, oktatási intézményekkel, szervezetekkel, ezek munkájának segítése, kiállítások, bemutatók, tanulmányutak szervezése;
- k) fiatal gazdák, kutatók, hallgatók segítése, tanulmányutak, tapasztalatcserék szervezése;
- l) a Kárpát-medence népeinek, tájainak gazdálkodási, étkezési, táplálkozási szokásainak, hagyományainak összegyűjtése;

- m) az ökotgazdálkodás, a bioélelmiszer iránt a társadalom bizalmának erősítése, az ökológiai gazdálkodás hitelességének növelése;
- n) bioélelmiszerek piacra jutásának elősegítése, a köz-, illetve egészségügyi étkeztetésbe való bevitele;
- o) a Biokert Mozgalom elterjesztése;
- p) az ökotgazdálkodás fejlesztésének, a növekedést akadályozó tényezők felmérése, elemzése;
- q) az ökológiai gazdálkodás beépítése az egyes országokban a vidékfejlesztési és agrár-környezetvédelmi kormányprogramokba;
- r) a Kárpát-medence országaiban az ökotgazdálkodás területi és gazdaság számának növelése;
- s) Ukrajna, Szerbia, Horvátország, valamint az Európai Unió Keleti Partnerségébe tartozó államai EU csatlakozásának folyamatában való részvétel, ezekben az országokban az ökológiai szervezetek támogatása, tapasztalatok átadása, ökológiai gazdálkodást szabályozó jogszabályok harmonizációja.

Tapasztalatok

A Kárpát-medencei Ökotgazdálkodók Szövetsége üdvözi a Vidékfejlesztési Minisztérium kezdeményezését, hogy a civil szakmai szervezetekkel stratégiai partnerségi megállapodásokat kötött. Ez igen komoly előrelépés a korábbi állapotokhoz képest, amikor is különböző érdekérvényesítő lobbycsoportok folyósították be a jogalkotási folyamatokat. A Stratégiai Partnerség célja, hogy ezt megszüntesse és a minisztérium és a civil szervezetek kapcsolatát átlátható, jogilag szabályozott formában valósítsa meg.

A kárpát-medencei Ökotgazdálkodók Szövetsége megtiszteltetésnek tartja, hogy a Vidékfejlesztési Minisztérium, dr. Fazekas Sándor Miniszter Úr a hazai öko/bio civil szervezetek közül elsőként és eddig egyedül a KÖSZ-szel kötött stratégiai partnerséget.

A Szövetség a megtiszteltetés mellett átérzi ennek felelősségét is. Többek között azért, mert ez a stratégiai partnerség lehetőséget ad, hogy az évek óta stagnáló hazai ökotgazdálkodás elinduljon a fejlődés útján, a válság okai, a kilábalásra tett javaslatok közvetlenül eljuthassanak az agrártárca vezetőihez.

Meggyőződésünk, hogy ez az út, a Stratégiai Partnerség az egyedüli helyes út a hazai ökológiai gazdálkodás megújulásához, fejlődéséhez.

Az eddig eltelt 8 és fél hónap talán még kevés, hogy mélyreható értékelést lehessen végezni. Ugyanakkor már ez az idő is fontos tapasztalatokkal járt.

Az, hogy a minisztérium felvállalta az öko akcióterv és stratégia elkészítését, az új ökörendelet megjelentetését, hogy döntés született, hogy jövőre Magyarország lesz a nürnbergi BioFach-on az Év Országa, azt jelzi, hogy várható komoly előrelépés a hazai ökögazdálkodás területén. Pozitív változásnak tartjuk, hogy az ökológiai gazdálkodásban használható anyagok, készítmények listáját idén már a NÉBIH állította össze és tette közzé. Fontosnak tartjuk, hogy a miniszter úr és a minisztérium vezetői és munkatársai elkötelezettek az ökögazdálkodás iránt.

A Stratégiai Partnerség legfontosabb eseménye az új ökögazdálkodási rendelet megalkotásában való együttműködés. A Szövetség a stratégiai partnerséggel nem rendelkező öko/bio szervezetek véleményét is kikérte, felajánlva, hogy álláspontjaikat összegzi, megjelenteti és képviseli a minisztérium felé.

Sajnos voltak olyan szervezetek, melyek nem ezt az utat választották és a korábban kialakított kapcsolati tőkéjüket, lobbytevékenységüket kihasználva a jogszabályok egyeztetésében a stratégiai partnerrel egyenrangú félként jelentek meg. Ezzel sérült a partnerség eredeti szellemisége.

Sajnos a minisztérium egyes munkatársai is igyekeztek figyelmen kívül hagyni a stratégiai partnerségből a minisztériumra vonatkozó kötelezettségeket. Több ilyen eset után fordultunk a kapcsolattartó helyettes államtitkárhoz a kommunikációs hiba elhárításáért.

A Szövetség alaposan átgondolt, jogilag alátámasztott javaslatai közül több a jogalkotás folyamatában először elfogadásra került, de végül a megjelent rendeletbe már nem került bele.

A Megállapodás 4.7 pontja kimondja, hogy „*A Stratégiai Partner javaslatait mérlegeli, a tervezetbe be nem épített javaslatok elhagyását megindokolja*”. Ez az indoklás még nem készült el.

A megfogalmazott kritikák ennek az együttműködésnek a jobbítását szolgálják.

A Szövetség, mint stratégiai partner, teljes felelősséggel teljesíti a megállapodásban vállaltakat, azokat a legjobb tudásával lelkiismeretesen látja el, a döntéseket ugyanakkor az agrárkormányzatnak kell hozni, a felelősséget neki kell vállalni. A civil szervezet partner lehet, stratégiai partner lehet, véleményekkel, szakmai anyagokkal, értékelésekkel, javaslatokkal segítheti a felelősségteljes döntések meghozatalát.

A Vidékfejlesztési Minisztérium és a KÖSZ Stratégiai Partnerségi Megállapodása tartalommal töltötte meg a bioágazat és a kormányzat kapcsolatát, megnyitotta a lehetőséget az ökögazdálkodás fejlődése előtt. Dr. Budai Gyula parlamenti államtitkárral, Dr. Tóth Katalinnal, a Parlamenti, társadalmi és nemzetközi

Kapcsolatokért felelős helyettes államtitkárral, Dr. Szabó Balázssal, a Parlamenti és Társadalmi Kapcsolatok Főosztályának vezetőjével és helyettesével, Dr. Torda Mártával, valamint munkatársaikkal korrekt szakmai kapcsolat, együttműködés alakult ki. Köszönjük azt a segítőkész együttműködést, mely elősegíti a stratégiai partnerségben megfogalmazott célok megvalósítását.